

**КОМУНАЛЬНИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД КИЇВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
«КИЇВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНСТИТУТ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
ПЕДАГОГІЧНИХ КАДРІВ»**

**ОСВІТНЯ ПРОГРАМА
підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) предметів
природничої освітньої галузі (географія)**

Пояснювальна записка

Освітня програма розроблена на основі Типової програми підвищення кваліфікації вчителів закладів загальної середньої освіти, які впроваджують Державний стандарт базової середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 12 жовтня 2022 року № 904 та у відповідності до професійного стандарту «Вчитель закладу загальної середньої освіти», затвердженого наказом Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 грудня 2020 року № 2736 «Про затвердження професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)».

Освітня програма враховує основні положення Законів України «Про освіту», «Про повну загальну середню освіту», Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898, Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 серпня 2019 року № 800, Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти), схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 року № 960-р, інших нормативно-правових актів, що регулюють діяльність вчителя (викладача) географії, та з урахуванням стратегії реформування галузі освіти в Україні, новітніх зарубіжних і вітчизняних наукових розробок, кращих практик у галузі освіти та професійного розвитку педагогів, відповідно до сучасних викликів суспільства й освіти.

Сучасний учитель (викладач) географії закладу освіти має бути готовим до роботи за державними освітніми стандартами в контексті реформування системи освіти, у тому числі виконання заходів щодо реалізації євроінтеграційних процесів у галузі освіти, інклюзивного підходу, посилення ролі цифрових технологій в організації освітнього процесу та активного використання технологій дистанційного навчання.

Мета освітньої Програми: професійний розвиток учителя (викладача) географії відповідно до державної політики в галузі освіти, удосконалення раніше набутих та/або набуття нових компетентностей учителів закладів загальної середньої освіти, необхідних для організації освітнього процесу з учнями, відповідно до Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 14 грудня 2016 року № 988-р, та на основі Державного стандарту базової середньої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 року № 898.

Основні завдання Програми:

- підвищити рівень загальних та професійних компетентностей учителів (викладачів) географії;
- розширити і поглибити знання вчителів (викладачів) географії щодо теорії та практики навчання з метою змін в організації освітнього процесу та сприяння інноваціям у системі загальної середньої освіти;
- розвивати ключові професійні якості вчителів (викладачів) географії;
- удосконалити фахові вміння вчителів (викладачів) географії закладів загальної середньої освіти відповідно до основних напрямів державної політики у галузі освіти;
- поглибити та розширити теоретичні знання з фахових дисциплін.

Особливості організації освітнього процесу за освітньою програмою

Вивчення деяких питань модулів, окремих тем, послідовність вивчення, загальна кількість годин на вивчення тем можуть бути зміненими; окремі питання тем програми можуть бути перенесені в інші теми в залежності від загальної концепції робочої програми навчання.

Очікувані результати навчання можуть різнитися залежно від кваліфікаційної категорії та педагогічного досвіду слухачів.

Теоретична складова освітньої програми може бути реалізованою через лекції, вебінари, відеоконференції тощо; практична складова – через практикуми, навчальні тренінги, семінари, майстер-класи тощо.

Навчальні заняття в синхронному режимі при дистанційній формі навчання проводяться з використанням відповідного програмного забезпечення для проведення вебконференцій.

Загальні очікувані результати охоплюють:

Знання й розуміння:

- сучасних тенденцій розвитку освіти загалом;
- нормативно-правових основ, законодавчих актів у сфері базової середньої освіти;
- сутності Концепції Нової української школи;
- сутності основних ідей, принципів побудови Державного стандарту базової середньої освіти;
- структури та змісту типової освітньої програми та освітньої програми закладу освіти, типового навчального плану та робочого навчального плану, модельної навчальної програми та навчальної програми;
- планування освітньої діяльності в закладі загальної середньої освіти;
- академічної свободи вчителя (викладача) в організації освітнього процесу.

Уміння:

- організовувати освітній процес відповідно до вимог законодавства;
- визначати предметний зміст і послідовність його опрацювання з урахуванням вимог державного стандарту базової середньої освіти, типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти (освітніх програм, укладених науковими установами,

іншими суб'єктами освітньої діяльності, що затверджені у відповідному порядку), модельних навчальних програм, попередніх результатів навчання учнів, їх освітніх потреб;

- формувати в учнів ключові компетентності та наскрізні вміння, спільні для всіх компетентностей;
- використовувати модельну навчальну програму для розроблення власної навчальної програми;
- ефективно взаємодіяти й співпрацювати в команді.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- гуманістична спрямованість освітнього процесу;
- дитиноцентризм, цінність особистості;
- готовність до реалізації сучасних цілей освіти;
- професійна мобільність та гнучкість;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх учнів;
- утвердження національно-патріотичних та демократичних цінностей (патріотизм, українська національна ідентичність, готовність стати на захист України, відповідальність за долю держави, повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність).

Матеріально-технічне забезпечення освітнього процесу: комп'ютерна техніка, офісне ПЗ, навушники, мікрофон, колонки, гаджети (планшет, смартфон), обладнання STEM, обладнання для цифрового метеорологічного майданчика, постійний доступ до глобальної мережі «Інтернет», наявність облікового запису Google (особистого чи корпоративного).

1.	Розробник освітньої програми	Довгань Андрій Іванович, завідувач кафедри природничо-математичної освіти та технологій Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат географічних наук, доцент; Часнікова Олена Володимирівна, завідувач кафедри педагогіки, психології та менеджменту освіти Комунального навчального закладу Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів», кандидат педагогічних наук
2.	Найменування освітньої програми	Освітня програма підвищення кваліфікації вчителів (викладачів) предметів природничої освітньої галузі (географія)
3.	Мета програми	Формування, розвиток професійних компетентностей
4.	Цільова аудиторія за спеціальністю або за посадою педагогічного працівника	Учителі (викладачі) предметів природничої освітньої галузі (географія)
5.	Напрямок освітньої програми	Професійна компетентність вчителя (викладача) предметів природничої освітньої галузі (географія)

6.	Зміст освітньої програми	№ з/п	Освітній компонент (модуль, тема)	Засоби провадження			
				Кількість годин			
				лекційні	семінарські	практичні	усього
		1.	Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів XXI століття	4		2	6
		1.1.	Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу	2			2
		1.2.	Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традиції та інновацій	2			2
		1.3.	Національна ідентичність в історичному вимірі			2	2
		2.	Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку	2		18	20
		2.1. Інваріантна складова модуля		2		12	14
		2.1.1.	Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах НУШ	2		2	4
		2.1.2.	Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності			2	2
		2.1.3.	Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти			2	2
		2.1.4.	Психологічна підтримка учасників освітнього процесу			6	6
		2.2. Варіативна складова модуля				6	6
		2.2.1.	Інклюзивна освіта: теорія і практика			6	6
		2.2.2.	Формування команди для розвитку культури демократії в школі			6	6
		2.2.3.	Побудова індивідуальної програми професійного розвитку вчителя			6	6
		2.2.4.	Діджиталізація освітнього процесу			6	6
		2.2.5.	Профільна освіта: реалізація в Новій українській школі			6	6
		3.	Модуль 3. Фаховий. Організація освітнього процесу з географії	6		32	38

		3.1. Інваріантна складова модуля	6		14	20
		3.1.1. Модернізація освітнього процесу з географії в контексті реалізації концептуальних ідей Нової української школи	2		2	4
		3.1.2. Нормативно-правове забезпечення та сучасні підходи до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти з географії			2	2
		3.1.3. Особливості реалізації модельних навчальних програм з географії			2	2
		3.1.4. Сучасні підходи до викладання географії в умовах Нової української школи	2		2	4
		3.1.5. Інноваційні методики викладання географії			2	2
		3.1.6. Реалізація ключових компетентностей та наскрізних умінь у процесі викладання географії			2	2
		3.1.7. Практики та інструменти оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з географії	2		2	4
		3.2. Варіативна складова модуля			18	18
		3.2.1. Особливості викладання географії в умовах Нової української школи			6	6
		3.2.2. Організація освітнього процесу з інтегрованих курсів природничої освітньої галузі: «Пізнаємо природу» «Довкілля» та «Природничі науки»			6	6
		3.2.3. Особливості організації освітнього процесу з географії у старшій школі			6	6
		3.2.4. Інтеграція в природничій освіті			6	6
		3.2.5. PISA: інструмент вимірювання природничо-наукової грамотності			6	6
		3.2.6. Фандрейзинг: пошук ресурсів для організації освітніх проєктів			6	6
		3.2.7. Основи енергоефективності для освітян			6	6
		3.2.8. Фінансова грамотність та ділова активність			6	6
		3.2.9. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників			6	6
		3.2.10. Дії учасників освітнього процесу у			6	6

			надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру				
		4.	Модуль 4. Діагностико-аналітичний			8	8
		4.1.	Установче заняття. Вхідне діагностування			2	2
		4.2.	Конференція з обміну досвідом			2	2
		4.3.	Захист випускних робіт			2	2
		4.4.	Вихідне діагностування			2	2
			Разом:	12		60	72
7.	Обсяг (тривалість), що встановлюється в годинах та/або кредитах ЄКТС	72 год / 2,4 ЄКТС					
8.	Форма підвищення кваліфікації	Очна, дистанційна, очно-заочна, пролонгована					
9.	Вид підвищення кваліфікації	Навчання за освітньою програмою підвищення кваліфікації					
10.	Перелік компетентностей, що вдосконалюються	Загальні компетентності: ЗК.01, ЗК.02, ЗК.03, ЗК.04, ЗК.05. Професійні компетентності: А1 Мовно-комунікативна компетентність (А1.1, А1.2, А1.3, А1.4); А2 Предметно-методична компетентність (А2.1, А2.2, А2.3, А2.4, А2.5, А2.6, А2.7); А3 Інформаційно-цифрова компетентність (А3.1, А3.2, А3.3); Б1 Психологічна компетентність (Б1.1, Б1.2, Б1.3, Б1.4); Б2 Емоційно-етична компетентність (Б2.1, Б2.2, Б2.3); Б3 Компетентність педагогічного партнерства (Б3.1, Б3.2, Б3.3); В1 Інклюзивна компетентність (В1.1, В1.2, В1.3); В2 Здоров'язбережувальна компетентність (В2.1, В2.2, В2.3, В2.4, В2.5); В3 Проєктувальна компетентність (В3.1); Г1 Прогностична компетентність (Г1.1, Г1.2); Г2 Організаційна компетентність (Г2.1, Г2.2); Г3 Оцінювально-аналітична компетентність (Г3.1, Г3.2, Г3.3); Д1 Інноваційна компетентність (Д1.1, Д1.2, Д1.3); Д2 Здатність до навчання впродовж життя (Д2.1, Д2.2); Д3 Рефлексивна компетентність (Д3.1)					
11.	Очікувані результати	Удосконалення загальних та професійних компетентностей					
12.	Особа (особи), які виконують освітню програму	Рогова В.Б. Пащенко Д.І. Перерва В.С. Бачинська Є.М. Сотніченко І.І.					

		Довгань А.І. Часнікова О.В. Шевченко А.М. Аносова А.В. Слободяник Г.І. Славінська М.О. Совенко В.В. Гребеніченко Ю.М. Борбіт А.В. Качуровський В.С. Лисенко Н.І.
13.	Строки виконання програми	Календарний рік
14.	Місце виконання освітньої програми	Комунальний навчальний заклад Київської обласної ради «Київський обласний інститут післядипломної освіти педагогічних кадрів» (вул. Ярослава Мудрого, 37, м. Біла Церква, 09107)
15.	Вартість надання освітньої послуги	Собівартість обраховується в залежності від наповнення груп згідно з вимогами чинного законодавства
16.	Мінімальна та максимальна кількість осіб у групі	25-30 осіб
17.	Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації	Свідоцтво про підвищення кваліфікації
18.	Забезпечення розміщення освітньої програми на сайті	сайт: https://www.kristti.com.ua/ програма:

Модуль 1. Соціально-гуманітарний. Модернізація системи освіти в контексті викликів XXI століття

1.1. Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу

Роль освіти у формуванні та розвитку людського капіталу: огляд класичних та сучасних підходів. Аналіз програм та національних стратегій розвитку людського капіталу європейських країн та України. Переваги та обмеження у розумінні ролі освіти в процесі формуванні людського капіталу. Розгляд перспектив розвитку освіти та її впливу на людський капітал у майбутньому. Реалізація інноваційного освітнього проекту на всеукраїнському рівні за темою «Модель національного освітнього технопарку з підвищення якості освіти у викликах воєнного/пovoєнного часу».

1.2. Гуманістичні аспекти модернізації освіти в контексті традиції та інновацій

Гуманістичні підходи до модернізації освіти. Традиціоналізм в освіті: огляд традиційних підходів до освіти. Методологічні принципи виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності. Генеза проявів цих принципів у модернізації освітнього процесу від античних часів до сьогодення. Стандартизація змісту освіти. Аргументи за збереження традицій в освіті. Прогресивізм в освіті. Ідея інноваційного підходу до освіти. Аргументи за впровадження інновацій в освітній процес.

1.3. Національна ідентичність в історичному вимірі

Поняття національної та громадянської ідентичності. Закон України «Про основні засади державної політики у сфері утвердження української національної та громадянської ідентичності» та його статті щодо основних напрямків освітньої діяльності. Різновиди освітніх заходів, пропоновані Законом України для реалізації основних напрямків виховання національної та громадянської ідентичностей. Історична генеза української національної ідентичності: між конфронтацією та співробітництвом. Проблематика та методика національно-патріотичного, військово-патріотичного, громадянського та духовно-морального виховання. Пошукова та творча діяльність учнів у формуванні національної та патріотичної діяльності.

Очікувані результати за соціально-гуманітарним модулем 1 охоплюють:

Знання й розуміння:

- сутності людського капіталу та його впливу на соціально-економічний розвиток;
- ролі освіти у формуванні кваліфікаційного потенціалу суспільства та індивідуального розвитку кожної особистості;
- впливу освіти на здоров'я, економічний розвиток, соціальну стабільність та культурні процеси;
- суті наступних методологічних принципів виховання: природовідповідності, культуровідповідності та народності;
- сутності української національної ідеї;
- ролі духовно-морального фактору та духовної свідомості в справі становлення національної ідентичності, мотивації багатьох поколінь українців до захисту своєї Батьківщини.

Уміння:

- аналізувати взаємозв'язок між рівнем освіти нації та її економічними показниками;
- синтезувати інформацію щодо ефективних підходів до розвитку освіти для забезпечення сталого розвитку суспільства;
- створювати стратегії та програми розвитку освіти з урахуванням потреб сучасного ринку праці та соціокультурних вимог;
- використовувати нові досягнення в психології чи фізіології для поліпшення результативності своєї роботи;
- ефективно використовувати можливості цифрових технологій;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням упровадження дистанційного навчання;
- чітко і переконливо висловлювати свої думки про історичні аспекти національної ідентичності та ефективно обмінюватися інформацією з іншими.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- підтримка принципу доступності освіти для всіх шарів суспільства, незалежно від соціального статусу чи матеріального стану;
- готовність до впровадження нових методів та технологій у освітній процес для підвищення ефективності освіти;

- усвідомлення важливості знань як основного ресурсу для розвитку суспільства та самореалізації особистості;
- усвідомлення власної ролі у формуванні та розвитку людського капіталу як ключового чинника сталого розвитку суспільства;
- усвідомлення об'єктивної необхідності впровадження інновацій в освітньому процесі при виникненні нових наукових знань у психології, фізіології, антропології;
- усвідомлення необхідності постійного професійного розвитку;
- усвідомлення ролі вчителя як фасилітатора освітнього процесу;
- усвідомлення своєї національної ідентичності, але при цьому відкритість для самокритики і вільність від націоналістичних уявлень.

Модуль 2. Професійний. Освітнє середовище НУШ: територія безпеки та розвитку

2.1. Інваріантна складова модуля

2.1.1. Професійний розвиток педагогічних працівників в умовах НУШ

Основні ідеї та принципи НУШ. Аналіз впливу освітньої реформи НУШ на зміни в педагогічній практиці. Ключові аспекти професійного розвитку в умовах НУШ. Роль педагога у процесі реформування освіти. Визначення інструментів та методів професійного розвитку педагогів. Перспективи професійного розвитку вчителів в контексті НУШ.

2.1.2. Критерії та індикатори оцінювання якості педагогічної діяльності

Поняття «критерії оцінювання» та «індикатори якості педагогічної діяльності», їх взаємозв'язок та значення у педагогічній практиці. Розгляд основних видів критеріїв якості педагогічної діяльності відповідно до вимог «Абетки для директора». Пояснення та приклади індикаторів, що відображають кожен з цих критеріїв. Практика оцінювання та самооцінювання педагогічної діяльності. Застосування критеріїв та індикаторів педагогічної діяльності щодо підготовки до проходження сертифікації та атестації.

2.1.3. Створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти

Поняття фізична безпека, безпечне освітнє середовище. Екосистемний підхід. Формула «Дитина у безпеці». Поняття інформаційної безпеки. Цифрова безпека. Інформаційна культура та інформаційна гігієна. Джерела інформації. Види медіа, їх вплив на споживача інформації. Психологічна безпека в освітньому середовищі: ключові поняття, інструменти і механізми формування, розподіл відповідальності та ролей.

2.1.4. Психологічна підтримка учасників освітнього процесу

Тема 1. Психологічні аспекти створення сприятливого безпечного середовища в закладі освіти

Поняття безпечного і здорового освітнього середовища. Причини недостатнього рівня розбудови безпечного і здорового освітнього середовища в сучасних навчальних закладах. Указ Президента України «Про Національну стратегію розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі». Особливості спілкування дорослих, що актуалізують агресивну поведінку учнів.

Тема 2. Техніки та методи самозцілення та саморегуляції особистості

Підходи до реагування на наслідки надзвичайних ситуацій. Основні принципи надання психосоціальної допомоги. Ресурсність, модель подолання стресу М. Лаада (BASIC PH). Емоційні порушення у дітей різних вікових категорій, вплив стресу на успішність навчання учнів. Шляхи відновлення ресурсного стану в умовах війни. Збереження психологічного здоров'я під час самоізоляції, дієві техніки самодопомоги. Особливості зниження рівня тривожності в учнів.

Тема 3. Життєстійкість особистості в кризових ситуаціях

Психічне здоров'я та психосоціальна підтримка: зміст понять. Надзвичайні ситуації. Благополуччя людини. Взаємозв'язок проблем психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в надзвичайних ситуаціях. Визначення понять «стрес», «життєстійкість». Забезпечення необхідних умов для подолання гострої реакції психіки людини на стрес. Опановування прийомами, які сприяють управлінню стресом та відновленню емоційної рівноваги в надзвичайних ситуаціях. Стратегії подолання стресу.

Очікувані результати за інваріантною складовою професійного модуля 2.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- вимог та особливостей професійного розвитку педагогічних працівників в контексті НУШ;
- взаємозв'язку між основними принципами Нової української школи та потребами сучасного суспільства;
- ролі педагога як каталізатора особистісного розвитку учня в умовах нової парадигми освіти;
- сутності критеріїв та індикаторів в оцінюванні якості педагогічної діяльності;
- сучасних тенденцій розвитку освіти;
- поняття фізичної безпеки, безпечного освітнього середовища;
- психологічних основ емоційно-вольової саморегуляції;
- принципів цілісності душі та тіла людини, фізичного та психічного;
- стресових емоційних станів та екологічних (конструктивних) способів вираження емоцій;
- алгоритму роботи з тривожними думками;
- важливості самоусвідомлення та напрацювання навичок емоційно-вольової саморегуляції в професійній діяльності педагогів;
- наслідків впливу стресових емоцій на стосунки з оточуючими та здоров'я педагога;
- психологічних особливостей різних видів спілкування;
- правил і технік конструктивної комунікації;
- можливостей діагностування та попередження конфліктів у педагогічній взаємодії;
- проблемних зон щодо налагодження безконфліктної професійної та особистої взаємодії;
- розвитку психологічної стійкості та резильєнтності.

Уміння:

- аналізувати власний досвід, навички та потреби для визначення пріоритетів у професійному розвитку;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;
- планувати свій професійний розвиток, враховуючи вимоги НУШ та потреби власної педагогічної практики;
- упроваджувати засоби самовдосконалення та підвищення кваліфікації для постійного професійного зростання;
- аналізувати педагогічну діяльність з використанням різних критеріїв та індикаторів якості освіти;
- організовувати освітній процес відповідно до компетентнісного підходу;
- відновлювати психічну рівновагу та перебувати у ресурсі;
- застосовувати психологічні методи та техніки саморегуляції: керувати диханням, тонусом м'язів, техніки заземлення, постукування;
- трансформувати тривожні думки та самостійно знижувати стан внутрішньої тривоги;
- створювати психологічно безпечний освітній простір;
- уживати превентивні заходи щодо конфліктів і булінгу;
- моделювати ситуації, що потребують критичного мислення й нестандартного розв'язання проблем;
- вибудовувати діалогове навчання з усіма учасниками освітнього процесу як рівноправними партнерами;

- здатність працювати в команді з усіма учасниками освітнього процесу;
- надавати психосоціальну підтримку в кризових умовах/ситуаціях.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- позитивне ставлення до постійного вдосконалення своєї професійної компетентності;
- усвідомлення відповідальності за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для покращення власної професійної діяльності;
- здатність об'єктивно оцінювати власну педагогічну діяльність та готовність до безперервного професійного розвитку;
- важливість власного професійного розвитку для реалізації освітніх стандартів;
- готовність до впровадження нових підходів та технологій у свою роботу на основі результатів оцінювання;
- самоповага й повага до інших людей, справедливість, гідність, чесність, турбота;
- готовність до змін;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність;
- педагогіка партнерства;
- готовність до створення безпечної освітньої екосистеми закладу освіти.

2.2. Варіативна складова модуля

2.2.1. Інклюзивна освіта: теорія та практика

Тема 1. Принципи та практичні аспекти створення інклюзивного освітнього середовища в закладах освіти

Ідентифікація потреб учнів з особливими освітніми потребами, розробка індивідуальної програми розвитку, індивідуальних навчальних планів. Підтримка педагогів у розвитку адаптивних методик навчання, а також створення безбар'єрного фізичного та соціального середовища. Розвиток рівності, толерантності та розуміння різноманітності серед учнів, сприяння їхньому повноцінному включенню в суспільство.

Тема 2. Роль та функції психологів та педагогів у створенні сприятливого середовища для навчання та розвитку учня

Методи та стратегії психолого-педагогічного супроводу, спрямовані на індивідуалізацію навчального процесу, підтримку соціально-емоційного розвитку учнів, а також виявлення та вирішення можливих труднощів. Вплив вікових особливостей на навчання та розвиток дітей з різними видами особливих освітніх потреб, включаючи інтелектуальні, фізичні, емоційно-психологічні та соціальні аспекти. Індивідуальні особливості кожного учня: ступінь функціональних можливостей, стиль навчання, інтереси та потреби, а також специфічні особливості, пов'язані з конкретними освітніми труднощами.

Тема 3. Стратегії та методики адаптації освітнього процесу до врахування особливостей кожного учня

Співпраця між педагогами, психологами, батьками та іншими учасниками освітнього процесу у створенні індивідуалізованих підходів до навчання та підтримки дітей з особливими освітніми потребами.

2.2.2. Формування команди для розвитку культури демократії в школі

Тема 1. Демократичне врядування

Принципи демократичного врядування. Участь – основа демократичної культури школи. Шкільні правила на основі цінностей демократії.

Тема 2. Командна взаємодія

Командотворення: формування команди, тимбілдінг. Ролі та лідерство у командах. Фасилітація як інструмент взаємодії та розвитку команд. Методи фасилітації, мотивації учасників, досягнень результатів роботи в команді.

Тема 3. Життєздатність команди

Створення команди для виконання завдання, прояву ролей та командного лідерства, Можливості мотивації до участі у команді. Зростання через лідерство в команді. Діяльність шкільних команд. Мотивація учасників/учасниць команди.

2.2.3. Побудова індивідуальної програми професійного розвитку вчителя

Тема 1. Особистісний саморозвиток педагога в умовах реформаційних процесів в освіті

Нормативно-правове забезпечення безперервного професійного розвитку педагогічних працівників. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Керівник закладу освіти». Обговорення «Вплив реформаційних процесів на професійну діяльність і особистісний розвиток педагогічних працівників».

Тема 2. Розвиток емоційно-етичної компетентності педагогічних працівників

Зміст емоційно-етичної компетентності як професійної компетентності вчителя (відповідно до професійного стандарту). Самодіагностика відповідності власних знань, умінь, навичок заявленим у Професійному стандарті вчителя критеріям. Форми і методи індивідуальної психоемоційної саморегуляції та підвищення стресостійкості.

Тема 3. Особистісно-професійна саморефлексія педагога

Визначення індивідуальних професійних запитів. Формувального індивідуального плану професійного розвитку. Сутнісна характеристика феномену особистісно-професійної саморефлексії та її місце у особистісно-професійному розвитку. Особистісно-професійна саморефлексія як фактор особистісно-професійного розвитку педагогічного працівника. Практикум з розвитку конструктивної особистісно-професійної саморефлексії.

2.2.4. Діджиталізація освітнього процесу

Тема 1. Застосування хмарних сервісів для реалізації практичної складової навчальних програм

Хмарні сервіси для зберігання і синхронізації даних. Переваги та недоліки використання хмарних сервісів на практичних роботах. Створення дидактичних матеріалів засобами хмарних технологій.

Тема 2. Створення цифрових інтерактивних вправ

Застосування цифрових інтерактивних ресурсів на різних етапах засвоєння навчального матеріалу. Формування системи базових знань, практичних умінь і навичок систематичного та логічного застосування цифрових інструментів, інтерактивних ресурсів та цифрових технологій у професійній діяльності.

Тема 3. Віртуальні платформи для групової роботи за індивідуальними завданнями

Використання електронних віртуальних платформ для забезпечення ефективної взаємодії учасників освітнього процесу, підтримки активного та інтерактивного навчання, корекції та адаптації освітнього процесу відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти.

2.2.5. Профільна освіта: реалізація в Новій українській школі.

Тема 1. Профільна освіта як засіб індивідуалізації і диференціації навчання.

Профільна старша школа як необхідна умова індивідуалізації навчання та професійного самовизначення особистості. Організація профільного навчання – невід’ємна складова регіональної Стратегії розвитку освіти громади. Концептуальні засади профільної середньої освіти. Моделі організації профільної освіти в Новій українській школі. Академічні і професійні ліцеї. Реалізації профільного навчання в закладах середньої освіти академічного спрямування.

Тема 2. Особливості організації освітнього процесу із географії в профільній школі

Географічна компонента – обов’язкова складова системи загальної природничо-наукової освіти. Диференціація навчальних програм в старшій школі. Особливості навчання географії

на профільному рівні. Програмно-методичне, навчально-методичне і дидактичне забезпечення профільного навчання географії. Форми й методи навчання географії в профільних класах. Особливості навчання географії в класах неприродничого профілю.

Тема 3. Організація допрофільної підготовки учнів в базовій школі

Мета, завдання і зміст допрофільної підготовки. Основні принципи допрофільної підготовки. Структура допрофільної підготовки і форми її реалізації. Етапи проведення допрофільної підготовки. Напрями роботи з допрофільної підготовки: інформаційний, психологічний, діяльнісний. Організаційні моделі здійснення допрофільної підготовки.

Очікувані результати за варіативною складовою професійного модуля 2.2. охоплюють: **Знання і розуміння:**

- теоретичних засад інклюзивної освіти, її цілей, принципів та основних концепцій;
- розуміння того, що інклюзивна освіта ґрунтується на ідеї включення всіх учнів у освітній процес, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- історії розвитку інклюзивної освіти та міжнародних стандартів;
- методів та підходів до реалізації інклюзивної освіти в закладах освіти, включаючи розробку індивідуальних програм розвитку та індивідуальних навчальних планів та програм, використання різноманітних методів навчання та оцінювання, а також підтримку соціально-емоційного розвитку учнів;
- складових професійної компетентності педагога;
- основних принципів та підходів до побудови індивідуальної програми професійного розвитку вчителя;
- важливості безперервного професійного розвитку педагогічних працівників;
- принципів демократії в школі;
- сутності поняття «команда», ролі та лідерство в команді, «фасилітація», сфери її застосування;
- мінімізації ризиків у роботі команди;
- правових та етичних норм використання цифрових технологій та сервісів; основних правил безпечної поведінки в мережі інтернет;
- особливостей використання різних видів електронних цифрових ресурсів, у тому числі для підтримки навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- мети навчального предмета; технологій, методів, форм, прийомів навчання, виховання й розвитку учнів засобами природничої освітньої галузі для класів різних профілів;
- суті індивідуалізованого та диференційованого навчання здобувачів освіти;
- психологічних особливостей розвитку особистості, методів впливу на інтереси, мотивацію здобувачів освіти;
- організації допрофільної підготовки учнів в умовах базової середньої освіти.

Уміння:

- виявляти та адаптувати навчальні матеріали та методики з урахуванням різних особливих освітніх потреб учнів;
- застосовувати засоби та методи інклюзивної педагогіки для створення сприятливого освітнього середовища для всіх учнів, враховуючи їхні індивідуальні особливості та потреби;
- добирати та практично застосовувати методи фасилітації в діяльності команд;
- визначати способи мотивації до участі у команді;
- моделювати можливості для лідерства кожного/-ї завдяки командній роботі;
- розробляти стратегії та дії для досягнення поставлених цілей;

- планувати свій професійний розвиток, враховуючи вимоги НУШ та потреби власної педагогічної практики;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) освітні ресурси, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- добирати відповідні цілепокладанню технології, методи, форми, інструменти й засоби навчання відповідно до індивідуальних особливостей учнів та їх інтересів;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію змісту різних освітніх галузей, навчальних предметів (інтегрованих курсів) під час підготовки та проведення навчальних занять;
- здійснювати допрофільну підготовку учнів та проводити профорієнтаційну роботу;
- використовувати електронні (цифрові) освітні ресурси та сервіси для забезпечення ефективної взаємодії між учасниками освітнього процесу, підтримки активного та інтерактивного навчання, корекції та адаптації освітнього процесу відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- готовність до змін у професійному житті;
- взаємодія з усіма учасниками освітнього процесу, гнучкість й адаптивність;
- розуміння труднощів, з якими можуть зіткнутися діти з особливими освітніми потребами, відчуття емпатії;
- планування й провадження педагогічної діяльності на засадах дитиноцентризму й педагогіки партнерства;
- відкритість до нових знань та методів, використання можливостей вивчення нових підходів та методик в освіті;
- відкритість до використання інноваційних засобів та стратегій для досягнення кращих результатів у навчанні та розвитку учнів;
- усвідомлення справедливості, рівності права всіх дітей на якісну освіту та доступ до освітніх можливостей, незалежно від їхніх особливих освітніх потреб;
- оцінка переваги культури демократії у школі;
- демонстрування ціннісного ставлення до членів/-кинь команди;
- мотивує членів команди;
- усвідомлює відповідальність за власний професійний розвиток;
- готовність до впровадження нових педагогічних ідей та технологій для покращення власної професійної діяльності;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, розуміння правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій;
- мотивація до проєктування, створення, поширення нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів для власної педагогічної діяльності.

Модуль 3. Фаховий. Організація освітнього процесу з географії

3.1. Інваріантна складова модуля

3.1.1. Модернізація освітнього процесу з географії в контексті реалізації концептуальних ідей Нової української школи

Концепція Нової української школи. Необхідність модернізації освітнього процесу в сучасних умовах. Напрями та методи упровадження концептуальних ідей Нової української школи в практику освітнього процесу. Основні принципи та цілі Нової української школи.

Ключові аспекти НУШ: гуманізація освіти, компетентнісний підхід, інклюзивність тощо. Особливості упровадження ідей Нової української школи. Методи і приклади, які допомагають упроваджувати ідеї Нової української школи в практику. Перешкоди і можливі стратегії подолання цих перешкод.

3.1.2. Нормативно-правове забезпечення та сучасні підходи до реалізації Державного стандарту базової середньої освіти з географії

Мета та компетентнісний потенціал природничої освітньої галузі в цілому та географії зокрема. Базові знання з географії. Вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів. Особливості природничої освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти (відповідно до фаху здобувача освіти): мета освітньої галузі, реалізація в освітньому процесі компетентнісного потенціалу галузі, специфіка опанування учнями базових знань в межах освітньої галузі; вимоги до обов'язкових результатів навчання учнів.

Наступність у досягненні очікуваних результатів освітньої галузі між ланками й циклами освіти. Розвиток наскрізних умінь учнів через географію. Інтеграція сучасних тенденцій розвитку культури (науки, мистецтва, спорту тощо) у зміст географії.

3.1.3. Особливості реалізації модельних навчальних програм з географії

Огляд та аналіз модельних навчальних програм з географії, визначення особливостей кожної з них. Визначення послідовності досягнення результатів навчання учнів із географії. Опис змісту географії та видів навчальної діяльності учнів.

Розроблення навчальних програм на основі модельних навчальних програм. Академічна свобода вчителя (викладача). Академічна доброчесність. Планування навчальних занять на основі модельних навчальних програм або навчальних програм, затверджених педагогічною радою закладу освіти.

3.1.4. Сучасні підходи до викладання географії в умовах Нової української школи

Використання здоров'язбережувальних технологій під час освітнього процесу. Формування здорового способу життя; мотиваційні стратегії формування потреби у руховій активності учнів протягом життя.

Огляд та аналіз навчально-методичного забезпечення з географії. Освітнє середовище для навчання. Огляд та аналіз кращих практик вітчизняного та міжнародного досвіду в контексті організації освітнього процесу.

3.1.5. Інноваційні методики викладання географії

Використання методик і технологій навчання, виховання та розвитку учнів/учениць для досягнення очікуваних результатів навчання природничої освітньої галузі та формування ціннісних ставлень. Технології, які застосовуються в Новій українській школі (діяльнісний підхід, проблемне навчання, кооперативне навчання, проєктне навчання, технології розвитку критичного мислення, технології розвитку креативного мислення тощо).

Матеріально-технічне забезпечення, необхідне для ефективного досягнення учнями обов'язкових результатів, визначених Державним стандартом базової середньої освіти (в межах природничої освітньої галузі).

3.1.6. Реалізація ключових компетентностей та наскрізних умінь у процесі викладання географії

Особливості реалізації різних видів навчальної діяльності в освітньому процесі, узгодження її вимог, змісту тощо з відповідною освітньою галуззю Державного стандарту.

Реалізація діяльнісного, компетентнісного та інтегрованого підходів у навчанні учнів на уроках географії. Реалізація інтегративного підходу у навчанні учнів. Інтегрований урок.

3.1.7. Практики та інструменти оцінювання результатів навчальних досягнень учнів з географії

Оцінювання та оцінка. Принципи оцінювання. Вимоги законодавства щодо академічної доброчесності під час оцінювання результатів навчання учнів, механізми її забезпечення. Функції та форми оцінювання. Об'єкти оцінювання: ключові компетентності, наскрізні вміння, результати навчання.

Основні види оцінювання: формувальне, поточне, підсумкове (тематичне, семестрове, річне), державна підсумкова атестація. Критерії та шкали (підходи) оцінювання. Орієнтовна рамка оцінювання навчальних досягнень здобувачів базової середньої освіти. Свідоцтво досягнень.

Практика та інструменти оцінювання. Таксономія навчальних цілей. Організаційно-педагогічні умови оцінювання в закладі освіти. Система оцінювання результатів навчання учнів у школі: відкритість і прозорість системи оцінювання; правила і процедури; особистісна відповідальність учнів за результати навчання. Автономія закладу освіти у розробленні власної системи, планів оцінювання. Оцінювання ключових компетентностей і наскрізних умінь учнів.

Очікувані результати за інваріантною складовою фахового модуля 3.1. охоплюють:

Знання й розуміння:

- природничої освітньої галузі Державного стандарту базової середньої освіти: мети та компетентнісного потенціалу; основних груп обов'язкових результатів навчання учнів в освітній галузі; загальної характеристики базових знань з освітньої галузі;
- сутності наскрізних для всіх компетентностей умінь;
- принципів академічної свободи вчителя (викладача) та академічної доброчесності;
- структури обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти, визначених у Державному стандарті базової середньої;
- особливостей модельних навчальних програм з географії;
- видів та етапів планування освітнього процесу;
- особливостей викладання географії на засадах концепції Нової української школи;
- змісту географії й методик її викладання, форм, методів, технологій навчання, виховання й розвитку учнів засобами природничої освітньої галузі;
- особливостей реалізації різних видів навчальної діяльності в освітньому процесі;
- видів інтеграції в навчанні, підходів до інтегрованого навчання учнів;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів географії, їх оцінювання та організації їхнього самоконтролю, відстеження прогресу учнів у навчанні;
- концептуальних і методичних особливостей різних видів оцінювання;
- методів і прийомів для організації різних видів оцінювання, розвитку в учнів здатності до самооцінювання і взаємооцінювання результатів навчання.

Уміння:

- орієнтуватися в структурі загальних результатів навчання здобувачів освіти та орієнтирах для їх оцінювання в освітній галузі;
- створювати критерії для аналізу модельних програм щодо можливості їх використання в освітньому процесі, визначати сильні сторони модельних програм та прогнозувати можливі утруднення їх реалізації;
- бачити можливості поступового, з наростанням обсягу й складності, навчального матеріалу, наближення школярів до здобуття загальних і конкретних навчальних результатів, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти та прописаних у ньому орієнтирів для оцінювання;
- розробляти навчальну програму на основі модельної навчальної програми;
- реалізовувати принципи академічної свободи та академічної доброчесності;

- визначати послідовність досягнення результатів навчання учнів із географії;
- проєктувати навчальні заняття на основі модельних навчальних програм та навчальних програм, затверджених педагогічною радою закладу освіти, календарного планування;
- здійснювати діагностику готовності учнів до навчання, інтерпретації результатів виконання практичних завдань, пошуку та добору технологій, методів, інструментів та засобів навчання, розробки системи освітньої взаємодії на уроці;
- добирати традиційні та інноваційні методики навчання;
- розробляти проєкти навчально-методичних матеріалів, пропозиції, надавати експертну оцінку навчальним та методичним матеріалам, що використовуються в освітньому процесі;
- використовувати безпечне освітнє цифрове середовище для організації освітнього процесу, організації групової взаємодії, зворотного зв'язку;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням впровадження дистанційного навчання;
- здійснювати різні види оцінювання результатів навчання учнів (формульальне, поточне, підсумкове);
- добирати й використовувати завдання для оцінювання результатів навчання учнів відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти; адаптувати або вдосконалювати їх відповідно до освітніх потреб і можливостей учнів.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- власного професійного розвитку педагога в умовах змін системи освіти та законодавчого забезпечення; визначення відповідності власних професійних компетентностей чинним вимогам;
- партнерської взаємодії та співпраці з суб'єктами освітнього процесу;
- створення кейсів з географії з метою підвищення якості викладання та навчання;
- особистісної орієнтації на підвищення рівня власної дидактичної компетентності; планування освітньої діяльності, самостійної розробки дидактичних матеріалів; формування умов досягнення успішного результату практичної діяльності, виховання ціннісного ставлення до особистісних здобутків навчання;
- здійснення професійної діяльності з урахуванням принципів дитиноцентризму, розвитку особистості, педагогіки партнерства;
- готовність застосувати нові підходи до оцінювання результатів навчання учнів у сучасній школі, мотивація до розроблення нових інструментів оцінювання (паперових, цифрових) власної педагогічної діяльності.

3.2. Варіативна складова модуля

3.2.1. Особливості викладання географії в умовах Нової української школи

Тема 1. Формування ключових компетентностей та розвиток компетентнісного потенціалу географії 6-9 класів

Географія у 6-9 класах як засіб реалізації мети та завдань природничої освітньої галузі в Державному стандарті базової середньої освіти. Формування компетентнісного потенціалу природничої освітньої галузі за допомогою предмету географії.

Модельні навчальні програми, планування освітнього процесу. Удосконалення організації освітнього процесу з позицій компетентнісного підходу. Активні методи навчання та технології, які розвивають пізнавальну, комунікативну і особистісну активність учнів.

Діяльнісний складник результатів освіти та його практична значущість у процесі набуття учнями досвіду виконання практично-зорієнтованих завдань. Форми практичних занять як необхідного засобу пізнання, які мають чітко визначену практичну спрямованість та реалізуються під час виконання різноманітних видів практичної діяльності.

Тема 2. Використання ІКТ та ресурсів мережі Інтернету з метою підвищення ефективності освітнього процесу з географії

Засоби навчання, які дозволяють побудувати якісний сучасний урок – навчально-методична література та ресурси мережі Інтернет. Підручники як особливий вид навчальної книги для сучасного здобувача освіти та методичні і дидактичні посібники, покликані допомогти педагогам ефективно побудувати освітній процес у навчальному закладі. Паперові носії інформації як мотиватори для отримання учнями нових знань та розвитку нових умінь і навичок.

Ресурси мережі Інтернет як невід’ємна складова сучасного життя та освіти. Використання веб-ресурсів, розвиток умінь користуватись гаджетами в освітніх цілях, наприклад, для пошуку потрібної інформації та опрацювання отриманих в результаті практичної діяльності даних.

Тема 3. Вимоги до обов’язкових результатів навчання географії у 6-9 класах

Вимоги до обов’язкових результатів навчання учнів у природничій освітній галузі – загальні результати та конкретні результати. Пізнання світу природи засобами наукового дослідження. Опрацювання, систематизація та представлення інформації природничого змісту. Усвідомлення розмаїття і закономірностей природи, ролі природничих наук і техніки в житті людини; відповідальна поведінка для сталого розвитку суспільства. Розвиток наукового мислення, набуття досвіду розв’язання проблем природничого змісту. Застосування загальних та конкретних результатів з модельної навчальної програми при створенні власної навчальної програми.

Підсумкове та формувальне оцінювання результатів навчання учнів. Розробка критеріїв оцінювання навчальних досягнень. Основні вимоги до оцінювання навчальних досягнень. Як оцінювати уміння та навички.

3.2.2. Організація освітнього процесу з інтегрованих курсів природничої освітньої галузі: «Пізнаємо природу» «Довкілля» та «Природничі науки»

Тема 1. Особливості інтегрованих курсів природничої освітньої галузі у базовій середній освіті

Інтегровані курси з природознавства в системі природничої освітньої галузі: «Пізнаємо природу», «Довкілля» та «Природничі науки». Яке місце посідають інтегровані курси у природничій освітній галузі. Різновиди інтегрованих курсів – подібність та відмінні риси. Державний стандарт базової середньої освіти крізь призму інтегрованих курсів природознавства. Розвиток у дітей наскрізних умінь та компетентностей, передбачених Державним стандартом базової середньої освіти. Ознайомлення з метою, завданнями, структурою модельних навчальних програм інтегрованих курсів природознавства, навчальними планами та організацією навчання.

Тема 2. Фізичний складник у інтегрованих курсах природничої освітньої галузі

Пояснення основних природних явищ та процесів за допомогою фізичних законів, розуміння значення даної науки для вивчення окремих компонентів навколишнього середовища. Роль експериментального дослідження у формуванні нових теоретичних знань із тем фізичного спрямування в інтегрованих курсах природознавства. Використання сучасних технологій на уроках інтегрованих курсів природознавства при вивченні тем фізичного спрямування.

Тема 3. Хімічний складник у інтегрованих курсах природничої освітньої галузі

Гармонійне поєднання фізико-хімічних властивостей речовин. Особливості проведення практичних робіт хімічного спрямування у інтегрованих курсах природознавства. Роль дослідів та експериментів для формування у здобувачів цілісної фізико-хімічної картини світу. Пояснення основних природних явищ та процесів за допомогою хімічних законів, розуміння значення даної науки для вивчення окремих компонентів навколишнього середовища.

Тема 4. Географічний складник у інтегрованих курсах природничої освітньої галузі

Методика викладання матеріалу географічного спрямування про форму, розміри та будову планети Земля. Існування географічної оболонки Землі, яка включає в себе усі компоненти природи нашої планети. Пояснення основних природних процесів, які відбуваються в навколишньому середовищі. Особливості вивчення та формування основних умінь, навичок та знань з тема, що стосуються рухів земної кулі та наслідків – зміна дня й ночі, рік року. Потреба вивчення усіх геосфер планети Земля та розуміння їхнього взаємного існування для розуміння цілісної науково-просторової картини світу. Розуміння потреби вивчення своєї малої батьківщини (населеного пункту, громади, району, області) та України в цілому.

Тема 5. Біологічний складник у інтегрованих курсах природничої освітньої галузі

Біосфера – оболонка живого нашої Землі, яка включає в себе усі прояви живих організмів. Місце людини, як живого організму, у житті планети та суспільства. Реалізація наскрізної змістової лінії «Екологічна безпека і сталий розвиток» в інтегрованих курсах природознавства. Дослідницька діяльність на уроках природознавства як основа розуміння головних біологічних взаємозв'язків та основних закономірностей існування живих організмів у навколишньому середовищі. Співіснування людини та інших живих організмів у природу, антропогенний вплив на планету Земля. Ноосфера та поняття розширеного впливу людства на космічний простір.

Тема 6. Практична діяльність учнів на уроках інтегрованих курсів природничої освітньої галузі

Практична діяльність, як основа викладання інтегрованих курсів природничої освітньої галузі. Вивчення практичної складової інтегрованих курсів природничої освітньої галузі та розуміння потреби проведення різних видів практичної діяльності – різновидів видів навчальної діяльності. Види навчальної діяльності – різноманітні форми проведення уроків, які дозволять повною мірою виконувати Державний стандарт базової середньої освіти та розширити можливості формування у здобувачів освіти ключових компетентностей. Освітні елементи як конструктор уроку, які дозволяють максимально організувати освітню діяльність на уроках інтегрованих курсів природничої освітньої галузі. Практична діяльність на уроках інтегрованих курсів природничої освітньої галузі – запорука розвитку наскрізних умінь здобувачів освіти.

3.2.3. Особливості організації освітнього процесу з географії у старшій школі

Тема 1. Сучасний стан розвитку шкільної географічної освіти

Шкільна географія як один із засобів реалізації мети та завдань у сфері розвитку у здобувачів освіти ключових компетентностей. Формування компетентнісного потенціалу учня за допомогою предмету географії. Розвиток професійних здібностей в учнів крізь призму географічної освіти.

Навчальні програми для старшої школи. Шкільна географія для 11 класу – інноватика та проблематика курсу.

Тема 2. Формування ключових компетентностей та розвиток компетентнісного потенціалу географії у старшій школі

Удосконалення організації освітнього процесу з позицій компетентнісного підходу через забезпечення особистісної спрямованості процесу навчання та реалізацію різноманітних форм проведення уроків. Реалізація учителем компетентнісного підходу, формування в учнів готовності використовувати отримані знання на практиці, вироблення умінь та навичок в реальному житті для розв'язання поставлених завдань та життєво важливих ситуацій.

Тема 3. Сучасні методи викладання географії у старшій школі

Активні методи навчання та технології, які розвивають пізнавальну, комунікативну і особистісну активність учнів, особливо шляхом застосування компетентнісно-орієнтованих завдань. Проблемне та проєктне навчання, розвиток критичного мислення та модульна технологія, які підтримують компетентнісно-орієнтовану підготовку учнів.

Діяльнісний складник результатів освіти та його практична значущість у процесі набуття

учнями досвіду виконання практично-зорієнтованих завдань. Форми практичних занять як необхідного засобу пізнання, які мають чітко визначену практичну спрямованість та реалізуються під час виконання різноманітних видів практичної діяльності.

Інтеграція у природничій освіті – сучасний виклик, який потребує вивчення природи всебічно. Вивчення природних явищ та процесів використовуючи усі надбання природничих наук. Розуміння інтеграції як глибокого взаємопроникнення, при якому учні отримують розуміння цілісної картини усього навколишнього середовища.

3.2.4. Інтеграція в природничій освіті

Тема 1. Інтеграція в освіті: теоретичний, методичний та технологічний виміри

Інтеграція: закордонний та вітчизняний аспект розвитку. Основні принципи інтегрованого підходу в освіті. Інтеграція як пріоритетний напрям розвитку системи освіти. Створення сучасного інтегрованого середовища. Інтегрований урок: переваги та недоліки. Структурні елементи інтегрованого уроку. Продуктивна командна робота як пріоритетна форма інтегрованого уроку. Елементи інженерного проєктування: можливості для інтегрованого уроку. Практичне та відкрите дослідження на інтегрованому уроці. Новітні технології для організації сучасного уроку.

Тема 2. Розвиток штучного інтелекту: можливості для інтеграції в освіті

Цифрові технології: основні поняття та сфери застосування. Мета та завдання курсу «Цифрові технології в соціальній сфері». Концепція розвитку цифрових компетентностей. Сутність поняття, завдання та зміст сучасних цифрових технологій. Цифрова грамотність як невід’ємний аспект розвитку цифрових технологій. Використання СМАРТ-технологій, як новітніх цифрових технологій для забезпечення якісного освітнього процесу. Огляд основних сучасних середовищ комп’ютерного 3D-моделювання. Основні технології 3D-друку. Основні елементи інтерфейсу Onshape. Будова 3D-принтера та основні налаштування друку. Види матеріалів для 3D-друку та їх технічні характеристики. Твердотільне моделювання. Поверхневе моделювання. Експорт моделей та підготовка моделей до друку.

Тема 3. Інтерактивні платформи як інструмент інтеграції в освітньому процесі

Додатки та інтерактивні платформи для організації інтегрованої освіти. Загальна характеристика сервісів та інструментів: особливості роботи в контексті професійного використання. Інтерактивні онлайн-дошки: призначення та технологія використання. Вебресурси в організації інтегрованої освіти. Цифровий ресурс GoogleDocs, Mozaik, mozaik3D, mozaWeb: технологія використання. Google-календар та онлайн-розсилки. Особливості використання освітнього ігрового ресурсу Wordwall. Соціальні мережі. Модель використання соціальних мереж.

3.2.5. PISA: інструмент вимірювання природничо- наукової грамотності

Тема 1. Сутність і система основних понять інтегрованого підходу в освіті

Розкриття сутності та системи основних понять інтегративного підходу в освіті; ознайомлення слухачів із теорією і практикою зарубіжного та вітчизняного досвіду впровадження його у практику педагогічної професійної діяльності.

Тема 2. Міжнародне дослідження якості освіти PISA: досвід і перспективи

Природничо-наукова грамотність і її значення. Завдання міжнародного дослідження якості освіти PISA. Особливості міжнародного дослідження якості освіти PISA для перевірки сформованості природничо-наукової грамотності.

Тема 3. Завдання PISA: розроблення й особливості застосування на уроках географії

Класифікація та особливості завдань PISA та їх застосування у шкільній практиці в процесі формування в учнів природничо-наукової компетентності, та розвитку ключових компетентностей і наскрізних умінь. Акцент на формування професійних компетентностей педагогів із питань основного інструментарію, необхідного для розроблення інтегрованих завдань, та умов і особливостей його використання в освітньому процесі.

3.2.6. Фандрайзинг: пошук ресурсів для організації освітніх проєктів

Тема 1. Основи фандрайзингу та стратегії пошуку ресурсів

Вивчення основних понять у фандрайзингу. Розгляд стратегій та методів пошуку ресурсів для організації освітніх проєктів. Аналіз успішних прикладів фандрайзингових кампаній закладів освіти. Комунікація та відносини з донорами.

Тема 2. Вивчення основних принципів ефективної комунікації з потенційними та поточними донорами

Розробка стратегій залучення та утримання донорської бази. Тренінги з навичок переконливого ведення переговорів та підготовки презентацій для залучення фінансової підтримки.

Тема 3. Інноваційні підходи у фандрайзингу для освітніх проєктів

Огляд сучасних трендів та інновацій у фандрайзингу. Розробка та впровадження креативних стратегій залучення ресурсів, включаючи використання соціальних мереж, краудфандингу, благодійних заходів тощо. Аналіз впливу цифровізації на фандрайзинг та можливості його використання для збільшення фінансової підтримки освітніх проєктів.

3.2.7. Основи енергоефективності для освітян

Тема 1. Визначення основних принципів енергоефективності та їх важливість для освітніх закладів

Ефективне використання енергоресурсів. Стратегії зменшення споживання енергії в освітніх закладах. Можливості зменшення втрат енергії через оптимізацію теплової та електричної систем. Впровадження енергозберігаючих технологій: огляд сучасних рішень та технологій, які сприяють ефективному використанню енергії. Важливість енергоефективності для освітніх закладів. Аналіз можливостей заощадження коштів через впровадження енергоефективних заходів. Вплив енергоефективних заходів на довкілля та зменшення викидів вуглекислого газу.

Тема 2. Популяризація енергозберігаючих звичок серед учнів, вчителів та персоналу закладів освіти

Обговорення важливості формування енергозберігаючих звичок серед всіх учасників освітнього процесу. Подання статистичних даних про споживання енергії в освітніх закладах та його вплив на довкілля. Обговорення можливостей заощадження коштів та ресурсів через впровадження енергоефективних практик. Формування енергозберігаючих звичок серед учнів. Використання інтерактивних методів та ігор для усвідомлення важливості енергозбереження. Організація проєктів та конкурсів з тематики енергозбереження серед учнів.

Тема 3. Упровадження енергозберігаючих практик для вчителів та персоналу закладу освіти

Навчання методам оптимізації використання енергії в класах та адміністративних приміщеннях. Заохочення до раціонального використання освітніх ресурсів та впровадження енергозберігаючих звичок в повсякденну діяльність. Планування спільних заходів з енергозбереження між учнями, вчителями та адміністрацією школи. Створення підручників та інформаційних матеріалів з енергозбереження для широкого використання у навчальному процесі.

3.2.8. Фінансова грамотність та ділова активність

Тема 1. Фінансова грамотність та освіта

Інтеграція фінансової грамотності в освітній процес. Методи навчання фінансової грамотності учнів. Розвиток фінансових навичок через практичні завдання та проєкти. Джерела доходів: зарплата, інвестиційні доходи, пасивний дохід, а також розрізнення між потребами та бажаннями при плануванні витрат. Бюджетування та управління особистими фінансами. Види доходів та витрат. Фінансові інструменти. Банківські послуги та продукти. Інвестиції та ризики. Кредитування та позичкові продукти. Фінансова безпека та шахрайство. Фінансові піраміди.

Тема 2. Стратегії фінансового успіху

Фінансове планування для майбутнього. Ефективне управління ризиками та непередбачуваними витратами. Баланс між фінансовими цілями та особистим задоволенням. Заощадження й інвестиції та їх форми. Депозити і гарантування вкладів населення. Інфляція та вартість грошей у часі. Страхування та страхові послуги. Небанківські фінансово-кредитні установи. Способи здійснення платежів з використанням готівки, безготівкових коштів та електронних грошей. Інноваційні підходи до фінансової грамотності. Використання технологій для навчання фінансовій грамотності. Ігрові методи навчання та симуляції для розвитку фінансових навичок. Приклади кращої практики в інтеграції фінансової грамотності в освітній процес.

Тема 3. Підприємництво та інновації

Основи підприємницької діяльності. Поняття підприємництво, соціальне підприємництво. Особливості формування винагороди найманого працівника і підприємця за працю, податкова культура. Розвиток підприємницьких навичок учасників освітнього процесу. Ідея, планування та запуск власного бізнесу. Форми зайнятості населення у сучасному світі. Домогосподарство як найменша економічна одиниця.

3.2.9. Розвиток цифрової компетентності педагогічних працівників Тема

1. Використання Google сервісів у професійній діяльності педагога

Вимоги до цифрової компетентності педагога. Google акаунт. Сервіси Google (Gmail, Google Calendar, Google Перекладач, Google Drive, Google Meet, аps, Групи Google, Google Class, Google Sites, персональний пошук тощо), їх можливості. Робота з Google диском, Google документами. Надання різних видів доступів до документів.

Тема 2. Використання онлайн інструментів для підвищення ефективності освітнього процесу

Підвищення мотивації учнів, залучення їх до взаємодії в рамках освітнього процесу дозволяє підвищити якість навчання, формувати необхідні компетентності. Огляд онлайн інструментів для підвищення ефективності освітнього процесу: хмарка слів, QR-коди, анаграми, ребуси, ментальні карти, інтерактивні вправи, онлайн-тести, комікси, віртуальні дошки, вебквести. Створення, поширення та класифікація інтерактивного навчального контенту.

Тема 3. Створення інтерактивного навчального контенту

Використання інтерактивних технологій в комплексі з інформаційно-комунікаційними, проєктними технологіями, проблемним навчанням, дозволяє змінювати форми діяльності учнів на уроках, дає можливість кожному учневі самостійно опановувати новими знаннями та здійснювати компетентнісний підхід в навчанні. Застосування цифрових освітніх ресурсів дозволяє: здійснювати зворотній зв'язок в процесі навчання; зробити навчання більш інтенсивним; підвищити унаочненість навчального матеріалу; забезпечити пошук інформації із різноманітних джерел; індивідуалізувати навчання для максимальної кількості дітей з різними стилями навчання і різними можливостями сприйняття; моделювати досліджувані процеси або явища; організувати колективну й групову роботи; здійснювати контроль навчальних досягнень; створювати сприятливу атмосферу для спілкування.

Онлайн сервіси для розроблення дидактичних матеріалів. Поради та рекомендації щодо створення якісного дистанційного курсу в контексті компетентнісного підходу.

3.2.10. Дії учасників освітнього процесу у надзвичайних ситуаціях соціального, воєнного та природного характеру

Тема 1. Надзвичайні ситуації та їх наслідки

Причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій. Загальні ознаки НС. Рівні надзвичайних ситуацій. Наслідки надзвичайних ситуацій соціального, воєнного та природного характеру. Режим надзвичайної ситуації. Повідомлення про загрозу і виникнення надзвичайної ситуації та постійне інформування про зміни ситуації.

Тема 2. Послідовність дій у надзвичайних ситуаціях природного характеру

Характеристика зон стихійного лиха (ураганів, затоплень, пожеж). Правила поведінки і дії працівників під час НС природного характеру. Правила евакуації для працівників закладу освіти. Порядок евакуації.

Тема 3. Алгоритм дій у надзвичайних ситуаціях соціального та воєнного характеру

Захист населення від небезпечних факторів. Колективні засоби захисту населення. Дії під час вчинення терористичного акту (вибуху). Дії при виявленні вибухових пристроїв або підозрілих предметів. Дії у випадку обвалення будівель, споруд. Дії у випадку перебування під завалом.

Очікувані результати за варіативною складовою фахового модуля 3.2. охоплюють:

Знання й розуміння:

- принципів академічної свободи вчителя (викладача) та академічної доброчесності;
- особливостей організації освітнього процесу з географії на засадах концепції Нової української школи;
- видів інтеграції в навчання, підходів до інтегрованого навчання учнів в курсах «Пізнаємо природу», «Довкілля», «Природничі науки»;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів з географії;
- усвідомлення особливостей сучасних STEM-технологій та спроможність аналізувати STEM-засоби;
- сутність інтегрованого підходу в освітньому процесі за прикладом міжнародного дослідження PISA;
- цифрових технологій та електронних освітніх ресурсів для навчання учнів предметів/інтегрованих курсів природничої освітньої галузі;
- розуміння основних принципів та методів фандрайзингу;
- знання стратегій та технік пошуку ресурсів для організації освітніх проєктів;
- розуміння різних джерел фінансування та їхнього впливу на успішність фандрайзингових ініціатив;
- поняття «енергоефективність» та її значення в сучасному світі;
- основних принципів енергоефективності;
- впливу енергоефективних заходів на економіку та довкілля;
- про технології та методи зменшення споживання енергії в освітніх закладах;
- розуміння основних принципів фінансової грамотності та їх значення для особистого фінансового благополуччя, включаючи знання фінансових інструментів, таких як банківські послуги, інвестиції, кредити, податки, та їх вплив на фінансовий стан особистості та суспільства;
- розуміння ризиків та можливостей фінансового планування для досягнення фінансових цілей;
- розуміння основних принципів підприємництва та інновацій. Знання процесу створення та управління підприємством, включаючи розробку бізнес-плану, маркетингові стратегії, фінансове планування та правові аспекти;
- розуміння важливості інновацій у розвитку підприємництва та їх роль у створенні конкурентної переваги;
- класифікації та особливостей використання різних видів електронних ресурсів, наявних освітніх цифрових ресурсів, у тому числі для підтримки навчання здобувачів освіти з особливими освітніми потребами;
- розуміння видів надзвичайних ситуацій: соціального, воєнного та природного характеру;

- визначення основних етапів та принципів організації заходів захисту в умовах надзвичайних ситуацій;
- розпізнавання потенційних загроз та ризиків, що виникають у надзвичайних ситуаціях;
- особливостей та відмінностей організації освітнього процесу в умовах відкритої освіти за допомогою дистанційних платформ.

Уміння:

- реалізовувати принципи академічної свободи та академічної доброчесності;
- проєктувати навчальні заняття на основі модельних навчальних програм та навчальних програм, календарного планування;
- добирати інноваційні методики навчання;
- використовувати безпечне освітнє цифрове середовище для організації освітнього процесу;
- використовувати у практичній діяльності сучасні тенденції викладання і навчання у закладах освіти з урахуванням упровадження дистанційного та змішаного навчання;
- поєднувати різні форми, методи та прийоми роботи при організації проєктної діяльності;
- використовувати в освітньому процесі компетентнісні завдання за прикладом PISA;
- застосовувати міжпредметні зв'язки та інтеграцію навчальних предметів/інтегрованих курсів природничої освітньої галузі;
- розробляти ефективні фандрайзингові стратегії, відповідні потребам та цілям освітніх проєктів;
- використовувати інструменти комунікації для залучення уваги та підтримки аудиторії;
- ідентифікувати області діяльності, де можливе зменшення енергоспоживання;
- застосовувати енергоефективні технології та методи в щоденній освітній діяльності;
- аналізувати дані з енергоспоживання та розробляти стратегії енергозбереження;
- співпрацювати з колегами та здобувачами освіти для впровадження енергоефективних ініціатив;
- створювати особистий бюджет, вести облік доходів та витрат, розробляти стратегії фінансового планування на короткострокову та довгострокову перспективу;
- аналізувати та оцінювати ризики інвестування, приймати обґрунтовані фінансові рішення, ефективно використання різних фінансових інструментів для досягнення своїх цілей;
- здатність розробляти та оцінювати ідеї для нового бізнесу або інноваційного продукту;
- використовувати цифрове освітнє середовище для навчання, моніторингу та контролю його якості, залучати до розбудови цифрового освітнього середовища зацікавлених осіб та організації;
- добирати безпечні, доцільні для навчання здобувачів освіти електронні (цифрові) ресурси, впорядковувати їх та використовувати з урахуванням мети, умов навчання, вікових особливостей та їхніх потреб;
- модифікувати наявні електронні (цифрові) освітні ресурси з урахуванням дозволів та ліцензій, створювати (враховуючи потреби здобувачів освіти) нові, здійснювати їх захист, надавати доступ до них здобувачам освіти;
- використовувати електронні (цифрові) освітні ресурси та сервіси для забезпечення ефективного управління освітнім процесом з географії, взаємодії між учасниками освітнього процесу, підтримки активного та інтерактивного навчання, корекції та адаптації освітнього процесу відповідно до індивідуальної освітньої траєкторії здобувача освіти;
- планувати та виконувати евакуаційні процедури в надзвичайних ситуаціях;
- працювати в команді, координувати дії групи та, у необхідних випадках, брати на себе лідерську роль для досягнення спільної мети;

- швидко та об'єктивно оцінювати ситуацію, а також приймати належні рішення щодо дій відповідно до обставин;
- використовувати цифрове освітнє середовище для навчання, моніторингу та контролю його якості;
- добирати та використовувати цифрові інструменти для професійного спілкування та спілкування з учасниками освітнього процесу.

Диспозиції (цінності, ставлення):

- особистісної орієнтації на підвищення рівня власної дидактичної компетентності; планування освітньої діяльності, самостійної розробки дидактичних матеріалів; формування умов досягнення успішного результату практичної діяльності, виховання ціннісного ставлення до особистісних здобутків навчання;
- здійснення професійної діяльності з урахуванням принципів дитиноцентризму, розвитку особистості, педагогіки партнерства;
- здатність до застосування інтегрованого підходу в організації освітнього процесу інтегрованих курсів природничої освітньої галузі;
- готовність самостійно впроваджувати STEM-проекти в практику освітньої діяльності;
- підтримка ідеї розвитку освітніх проектів та впевненість у їхньому позитивному впливі на суспільство;
- відкритість до співпраці та взаємодії з потенційними донорами та спонсорами з метою залучення необхідних ресурсів;
- відповідальне ставлення до фінансових ресурсів та їхнього ефективного використання для досягнення цілей освітніх проектів;
- свідоме ставлення до проблеми енергоефективності та готовність приймати відповідальність за власне споживання енергії;
- зацікавленість у впровадженні нововведень для зменшення енергоспоживання та покращення енергоефективності;
- готовність до навчання та вдосконалення навичок у сфері енергозбереження;
- підтримка цінностей сталого розвитку та збереження природних ресурсів через активну участь у програмах з енергоефективності;
- усвідомлення важливості постійного навчання та саморозвитку у сфері фінансової грамотності;
- здатність критично оцінювати достовірність, надійність інформаційних джерел, розуміння правових та етичних аспектів, пов'язаних з використанням цифрових технологій;
- мотивація до навчання впродовж життя в професійній сфері за допомогою цифрових технологій та електронних (цифрових) освітніх ресурсів;
- мотивація до проєктування, створення, поширення нових електронних (цифрових) освітніх ресурсів для власної педагогічної діяльності;
- розвиток відповідальності та дбайливого ставлення до безпеки учасників освітнього процесу та їхнього оточення;
- сприйняття необхідності постійного підвищення власних навичок у сфері безпеки та готовності до дій у надзвичайних ситуаціях.

Рекомендовані джерела

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14#Text>

<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19#Text>

1. Абетка інклюзивності і толерантності: науково-популярне видання ІГО «Соціальна синергія». Київ: Видавництво «Теза», 2020. 30 с. URL: <https://bit.ly/3FQSmDs>
2. Аксініна І., Войтанішек О., Саніна О. Педагогічний коучинг: новація в шкільному

менеджменті. Директор школи. 2018. № 23-24, С. 10-20.

3. Алгоритм дій місцевих органів виконавчої влади органів місцевого самоврядування, органів управління освітою, керівників закладів освіти щодо забезпечення укриття учасників освітнього процесу. URL: <https://bit.ly/3YnKDDS>
4. Андреева В.М. Цікава географія після уроків. Харків: Видавнича група «Основа», 2007. 160 с
5. Бахтіна Г.П. Інформатизація суспільства та проблема «кліпового мислення». URL: <http://kpi.ua/1102-7>.
6. Безпека під час навчання: рекомендації щодо організації укриття. URL: <https://bit.ly/3YITGVN>
7. Бізнес-планування: навч. посіб. / Т.Г. Васильців та ін. Київ: Знання, 2013. 207 с.
8. Біломістна І.І. Фінанси : збірник тестових завдань. Харків : ХІБС УБС НБУ, 2010. 64 с.
9. Бобровський М.В., Горбачов С.І., Заплотинська О.О. Абетка для директора. Рекомендації до побудови внутрішньої системи забезпечення якості освіти у закладі загальної середньої освіти. Київ : Державна служба якості освіти, 2019. 240 с. URL: <https://bit.ly/3WgK1Ou>
10. Богосвятська А., Кудрик Л. Комунікативна компетентність педагога-коуча. Зарубіжна література в школах України. 2020. № 4, С.12-17.
11. Вагнер Т., Дінтерсміт Т. Мистецтво навчати. Як підготувати дитину до реального життя / пер. з англ. Н. Борис. Київ : Наш формат, 2017. 312 с.
12. Використання Kahoot у навчально-виховному процесі: веб-сайт. URL: <https://bit.ly/3Vmanig>
13. Вокер Т.Д. Як навчають у Фінляндії. Найкраща шкільна освіта / пер. з англ. Н. Лавської. Київ: КМ-БУКС, 2018. 232 с.
14. Вукіна Н.В., Дементієвська Н.П., Сущенко І.М. Критичне мислення: як цьому навчати: наук.-метод. посіб. / за наук. ред. О.І. Пометун. Харків, 2007. 190 с.
15. Гоулман Д. Емоційний інтелект. Харків: Віват, 2022. 512 с.
16. Грицак Я., Комаров О. Шлях становлення української ідентичності. 2021. URL: <https://bit.ly/3ERW4L5>
17. Гусак В.М. Нові ролі педагога у контексті реформ сучасної української школи. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ: матеріали наук.-практич. конф. URL: <http://conf.zippo.net.ua/?p=79>
18. Державний стандарт базової загальної освіти : Постанова КМУ від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
19. Деякі питання організації та проведення супервізії : Наказ МОН від 18.10.2019 №1313. URL: <https://bit.ly/3Vm9jeg>
20. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. 3-тє вид., випр. Київ : Академвидав, 2015. 304 с.
21. Ділова активність. Методичний посібник з дидактичним наповненням для вчителів, вихователів, класних керівників (загальний ресурс) / за заг. ред. П. Гнуса. Львів. 2001. 192 с.
22. Діти та війна: навчання технік зцілення: посібник. Видавнича серія «Психологія. Психіатрія. Психотерапія». 2014. 98 с.
23. Економіка і фінанси. 9 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / за заг. ред. Т.С. Смовженко. Київ: ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 123 с.
24. Енергетична стратегія України на період до 2030 р. : Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 № 1071.
25. Європейське мовне портфоліо: методичний посібник. URL: <http://surl.li/eakzd>
26. Євтух М.Б., Черкашина Т.В. Педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення : підручник. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2017. 348 с.
27. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення викладання, оцінювання. URL: <https://lenvit.ucoz.ua/ZER.pdf>

28. Зеленська Л.Д. Мовно-комунікативна компетентність учителя-коуча, ментора, тьютора, фасилітатора (на прикладі програми «Освітологія»). Молодь і ринок. 2021. № 9 (195), С. 16-20.
29. Зцілення травм війни: психосоціальний аспект / автор-упор. Т. Артеменко. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП Черкаської обласної ради», 2022. 80 с. URL: <http://oipoppp.ed-sp.net/?q=node/76861>
30. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії : наук.-метод. посібник. Київ: МАУП, 2000. 312 с.
31. Інклюзивна освіта: навчальний посібник / М. Порошенко та ін. Київ: ТОВ «Агентство «Україна», 2019. 300 с.
32. Інклюзивне навчання в закладах загальної середньої освіти: керівництво для тренерів: навч.-метод. посіб. Київ, 2018. 174 с.
33. Інформаційні плакати про безпеку в мережі «Моя територія безпеки – приклад для твоєї». URL: <https://prosvitcenter.org/product/digitalsafety/>
34. Карамушка Л.М., Шевченко А.М. Забезпечення психологічного здоров'я менеджерів та педагогічних працівників освітніх організацій в умовах Нової Української школи : навчально-методичний посібник. Інститут психології імені Г.С. Костюка НАПН України, 2022. 157 с.
35. Книш І.В. Кліпове мислення як норма та прояв геніальності. Нові виміри духовності на початку ХХІ століття : матеріали VI Міжнародної on-line конференції (24-25 травня 2018 року, Сумський державний університет) / за ред. проф. І.П. Мозгового. 2018. С. 48-49.
36. Кобинець Я. Підходи Нової української школи, або Шлях до дитячого серця. URL: <https://bit.ly/3Fjy05x>.
37. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 34-35, ст. 458.
38. Козира В.М. Технологія розвитку критичного мислення у навчальному процесі: навч.-метод. посіб. для вчителів. Тернопіль: ТОКІППО, 2017. 60 с.
39. Конеченков А.Є. Енергозбереження : посібник з раціонального використання ресурсів та енергії для учнів загальноосвітньої школи. 2-ге вид., випр. та допов. Київ, 2004, 104 с.
40. Коноваленко Ю. Тьютори, Едвайсери, Коучі, Фасилітатори, Ментори, Наставники – розбираємось хто це. 2017. URL: <https://bit.ly/3UjIRjX>
41. Конституція України. Основний закон. Київ, 1996. URL: <https://bit.ly/3Wl5vu3>
42. Концепція реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року : Розпорядження КМУ від 14.12.2016 № 988-р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/988-2016-p>
43. Корнієнко О.Р. Про актуальність запровадження STEM-навчання в Україні. URL: <https://elenakornienko.blogspot.com/2016/02/stem.html> (дата звернення: 18.03.2024).
44. Кочкурова О.В. Динаміка професійної ідентичності майбутніх учителів у процесі професійної підготовки. Науковий часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. Серія 12. 2019. Вип. 25 (49), С. 200-205.
45. Кремень В.Г. Світ знання : людина, наука, освіта. Київ : Знання України, 2016. 87 с.
46. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї. Людина. Освіта. Соціум. Київ: Грамота, 2007. 576 с.
47. Крижанівський В.В. Використання компетентнісно орієнтованих завдань на уроках географії. Педагогічний вісник. 2019. № (2)96, С. 20-21.
48. Крижанівський В.В. Географічна освіта: особливості організації навчальної діяльності. Педагогічний вісник. 2020. № (3)101, С. 45-48.
49. Крижанівський В.В. Компетентнісний потенціал географії. Педагогічний вісник. 2019. № (3)97, С. 34-36.
50. Крижанівський В.В. Природнича освіта в умовах реформування Нової української школи. Педагогічний вісник. 2022. № (3)109, С. 32-33.
51. Крижанівський В.В. STEM-географія: навчально-методичний посібник. Частина 1. Черкаси: КНЗ «ЧОПОПП ЧОР», 2023. 24 с.
52. Макаренко В.М., Туманцова О.О. Як опанувати технологію формування критичного мислення. Харків : ВГ «Основа», 2008. 320 с.

53. Марія О. Дослідження синдрому вигорання. КПТ-орієнтована модель допомоги при емоційному вигоранні. Український інститут когнітивно-поведінкової терапії. 2021. №59, С. 2-6.
54. Матеріали проекту «Про.Спільноти: безпечне та сприятливе середовище для навчання дітей». URL: <https://prosvitcenter.org/projects-and-program/proiekt-pro-spilnoty-bezpechne-ta-spryiatlyve-seredovyshche-dlia-navchannia-ditey/>
55. Методичні рекомендації щодо організації освітнього процесу в школах у 2023/2024 навчальному році / М-во освіти і науки України. Київ, 2023. URL: <https://bit.ly/3VVlO0D>
56. Методичні рекомендації щодо розвитку STEM-освіти в закладах загальної середньої та позашкільної освіти у 2023/2024 навчальному році (Лист ІМЗО від 01.08.2023 № 21/08-1242).
57. Мова і міжкультурна комунікація: теорія та практика : монографія / за наук. ред. Н. Сизоненко. Київ: Вид-во Ліра-К, 2020. 256 с.
58. Модельні навчальні програми. URL: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/>
59. Навчаємо мислити критично: посіб. для вчителів / авт.-уклад. О.І. Пометун, І.М. Сущенко. Дніпро: ЛІРА, 2016. 144 с.
60. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / за заг. ред. Бібік Н.М. Київ: Літера ЛТД, 2019. 208 с.
61. Олексюк О.Р. Деякі аспекти синергетичних ефектів у впровадженні STEM-освіти. Розвиток професійної майстерності педагога в умовах нової соціокультурної реальності: збірник тез III міжнар. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 9-10 квітня. 2020 р.). 2020. С. 263– 265.
62. Онлайн-курс «Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади». URL: <https://prosvitcenter.org/course/onlayn-kurs-pro-bezpeku-bezpechna-osvitnia-ekosystema-hromady/>
63. Онопрієнко О.В. Формувальне оцінювання навчальних досягнень учнів: сутність і методика здійснення. Український педагогічний журнал. 2016. № 4, С.36 – 42.
64. Опачко М.В. Філософія сучасної освіти: навчально-методичний посібник. Ужгород: УжНУ, 2016. 72 с.
65. Опис цифрової компетентності педагогічних працівників / Н. Морзе та ін. Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету. 1-53. Київ, 27-28.09.2019. URL: <https://bit.ly/3ineA6B>
66. Організація і надання першої медичної допомоги населенню в надзвичайних ситуаціях : навч. посіб. для студ. вищ. мед. навч. закл. II-IV рівня акредитації / В.С. Тарасюк та ін.; ред. В.С. Тарасюк. Вінниця : Нова Книга, 2007. 144 с.: рис., табл.
67. Освіта дорослих: теоретичні і методологічні засади : монографія / Л.Б. Лук'янова та ін. Київ : Педагогічна думка, 2012. 272 с.
68. Основи безпеки життєдіяльності в умовах бойових дій : методичні рекомендації для позашкільця / М-во освіти і науки України. Київ, 2022. URL : <https://bit.ly/3VVlO0D>
69. Підприємництво для школярів. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/pidpriemnictvo-dla-skolariv-modul-3>
70. Побірченко Н.А. Психодіагностика професійної ідентичності майбутніх вчителів : методичні рекомендації. Київ : БЦФ ТОВ «Дельфін», 2010. 45 с.
71. Податковий кодекс Україн. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text>
72. Пометун О. Енциклопедія інтерактивного навчання. Посібник для вчителя. Київ, 2014. 280 с.
73. Пометун О.І. Нова українська школа: розвиток критичного мислення учнів початкової школи : навч.-метод. посіб. Київ : Вид. дім «Освіта», 2020. 192 с.
74. Пометун О.І. Урок, що розвиває критичне мислення. 70 методів в одній книзі: навч.-метод. посіб. Київ, 2020. 104 с.
75. Поченчук Г.М. Фінансові технології: розвиток і регулювання. Економіка і суспільство. 2017. №13, С. 193-200.
76. Прикладні фінанси. 8 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / за заг. ред. Т.С. Смовженко. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 117 с.

77. Про Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: посібник для тренера /за заг. ред. А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 290 с.
78. Про Державну комісію з питань техногенно-екологічної безпеки та надзвичайних ситуацій : Постанова КМУ від 26.01.2015 р. № 18.
79. Про деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21.08.2019 № 800 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 27.12.2019 №1133). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/800-2019-%D0%BF#Text>.
80. Про забезпечення санітарно-епідемічного благополуччя населення : Закон України від 24.02.1994 р. № 4004-XII. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1994, № 27, ст. 218. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text>
81. Про засади функціонування ринку електричної енергії України: Закон України № 663-VII від 24.10.2013 № 663-VII.
82. Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова КМУ від 09.01.2014 №11. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text>
83. Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та зв'язку у сфері цивільного захисту : Постанова КМУ від 27.09.2017 №733. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text>
84. Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.01.2001 р. № 2245-III. Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 15, ст. 73. URL:
85. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
86. Про повну загальну середню освіту : Закон України від 16.01.2020 № 463-IX. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст. 226. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
87. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 05.12.2015 № 389-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР), 2015, № 28, ст. 250. URL:
88. Про схвалення Концепції розвитку природничо-математичної освіти (STEM-освіти) URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-shvalennyakoncepciyi-rozvitku-a960r> (дата звернення: 18.03.2024).
89. Про.Безпеку: безпечна освітня екосистема громади: навчально-методичний посібник / за заг. ред. Н. Софій, А. Аносової. Київ: Центр інноваційної освіти «Про.Світ», 2023. 518 с.
90. Проект Концепції STEM – освіти в Україні. URL: mk-kor.at.ua/STEM/STEM_2017.pdf.- (дата звернення: 12.11.2021)
91. Проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії інноваційного розвитку України на період до 2030 року» URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadskeobgovorennya/2018/10/22/innovatsiyного-rozvitkuukraini.pdf> (дата звернення: 18.03. 2024).
92. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736-20. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v2736915-20#Text>
93. Робінсон К. Школа майбутнього. Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / пер. з англ. Г. Лелів. Львів : Літопис, 2016. 258 с.
94. Родинні фінанси. 5 клас: навч.- метод. посібник для вчителя / за заг. ред. Т.С. Смовженко. Київ : ДВНЗ «Університет банківської справи», 2020. 117 с.
95. Сак Т. Індивідуальне оцінювання навчальних досягнень учнів з особливими освітніми потребами в інклюзивному класі: навчальний курс та науково-методичний посібник. Київ: СПД-ФО Парашин І., 2011. 101 с. URL: <https://cutt.ly/lnUhQDL>
96. Самопізнання і самовдосконалення в схемах, формулах, таблицях: навчально-

- методичний посібник / укладач А.В. Аносова; за заг. ред. Е.А. Пінковської, Т.В. Черкашиної. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2018. 152 с.
97. Семенов А.Ю., Кривич Я.М., Цирулик С.В. FinTech технології: суть, роль і значення для економіки країни. Вісник Одеського національного університету імені І.І. Мечникова. Серія: Економіка. 2018. Вип. 2(67), С. 100-105.
 98. Скиба М. Цінності в школі – від глухої оборони до навігації в незвіданому. Нова українська школа. URL: <https://bit.ly/3UrXXnA>
 99. Смагіна Т.М. Зміщення акцентів з hard skills на soft skills в підвищенні професійної компетентності педагогів у системі післядипломної освіти. Розвиток професійної компетентності педагогів у системі післядипломної педагогічної освіти регіону: збірник матеріалів конференції. Житомир. 2017. С. 21-29.
 100. Сміт Д. Довідник «Лінивого» Вчителя / пер. з англ. О.С. Любченко. Харків: ВГ «Основа», 2021. 271 с.
 101. Соціально-педагогічна та психологічна робота з дітьми у конфліктний та постконфліктний період : методичні рекомендації /Н.П. Бочкор та ін. Київ: МЖПЦ «Ла Страда-Україна», 2014. 84 с.
 102. Спрощене оподаткування – загальноприйнята світова практика. URL: <http://www.academia.org.ua/?p=282>.
 103. Степаненко О.О. Обґрунтування поняття «тьютор» у освітньо-дослідницькому просторі. Педагогічні науки. 2018. С. 198-204.
 104. Степанова Н.М., Кудін В.С. Календар морально-патріотичних цінностей сучасного школяра: науково-методичний посібник. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю.А., 2020. 152с.
 105. Степико М.Т. Українська ідентичність: феномен і засади формування : монографія. Київ : НІСД, 2011. 336 с. URL: <https://bit.ly/3uQpcxT>
 106. Стратегія фінансової грамотності. Національний банк України. URL: <https://bit.ly/3POU8Im>
 107. Теорія та практика змішаного навчання : монографія / В. Кухаренко та ін. ; за ред. В. Кухаренка. Харків : Міськдрук, 2016. 284 с.
 108. Технології професійного розвитку педагогів: навч.-метод. посіб. / упор.: Т.М. Сорочан, М.І. Скрипник. Київ, 2016. 231 с. URL: <https://bit.ly/3j19Fso>
 109. Технології розвитку критичного мислення учнів / А. Кроуфорд та ін.; наук. ред., передм. О.І. Пометун. Київ: Плеяди, 2006. 220 с.
 110. Тимошко Г.М. Управління формуванням професійного здоров'я педагогів. Проблеми освіти: наук.-метод. збірник. 2015. Вип. 83. Част. 2, С.102-107.
 111. Типова програма підвищення кваліфікації педагогічних працівників з розвитку цифрової компетентності : Наказ МОН України від 10.12.2021 №1340. URL: <https://bit.ly/3XRhd0W>
 112. Типове положення про проведення супервізії впровадження Концепції «Нова українська школа» / уклад. : Н.І. Клокар, О.В. Нікулочкіна. Київ, 2018. 6 с.
 113. Типові освітні програми. URL: <https://bit.ly/3EW5dlM>
 114. Уроки з психології для школярів (10–14 років) : навчально-методичний посібник для педагогів і психологів /О. Алексеева та ін. Київ, 2024. 347 с.
 115. Фінансова грамотність. Фінанси. Що? Чому? Як?: навчальний посібник / за ред. Т.С. Смовженко. Київ, 2019. 272 с.
 116. Фінансова просвіта. Фонд гарантування вкладів фізичних осіб. URL: <https://www.fg.gov.ua/finansova-prosvita>
 117. Фінансовий сенсей. Дія. Цифрова освіта. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/finansovyy-sensey>
 118. Фісун О.В. Педагогічна фасилітація як багатозначний феномен. Зб. наук. праць Харківського національного педагогічного університету імені Г.С. Сковороди «Засоби навчальної та науково-дослідної роботи». 2010. Вип. 34, С.133-139.
 119. Цифрова трансформація освіти і науки. URL: <https://bit.ly/3iZgvys>
 120. Цуркан Т.Г., Красій Н.Б. Шлях до успіху особистості – через проблемне навчання.

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2015. № 10 (54), С. 313-318.

121. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навч. посіб. Київ : Академвидання, 2012. 224 с.

122. Черкашина Т.В. Сучасні педагогічні практики: педагогічна система самопізнання і особистісно-професійного самовдосконалення: навчально-методичний посібник для педагогічних працівників. Черкаси : Видавець Чабаненко Ю. А., 2019. 162 с.

123. Швець Т. Тьюторські компетенції, або Чому не кожен вчитель може стати тьютором. 2018. URL: <https://bit.ly/3irvxgm>

124. Шевчук В.В. Сучасні підходи до визначення категорії «емоційного вигорання». Габітус. 2020. № 17, С.123–130.

125. Шлейхер А. Найкращий клас у світі: як створити освітню систему 21-го століття / пер. з англ. Г. Лелів. Львів: Літопис, 2018. 296 с.

126. Шуневич О.М. Фасилітативний підхід як умова трансформаційного навчання вчителів у післядипломній освіті. Суспільні дисципліни як засіб формування цивілізаційної компетентності здобувачів освіти: Матеріали І Всеукраїнської заочної науково-практичної конференції. Рівне. 2018. С. 219-224.

127. Юр'єва Г.В. Компетентнісний підхід у навчанні. Географія. 2018. № 19-20 (359-360), С. 14-17.

128. Ясинська Н.А. Управління особистими фінансами : навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2015. 352 с.